

Rozbite tchnienia

Goshka Gawlik, Bogumił Książek, Anna Stankiewicz

Dokumentacja złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 61. Międzynarodowej Wystawie Sztuki
w Wenecji w 2026 r. (fragment)

Godło kuratora:
110.901

BOGUMIŁ KSIĄŻEK, ANNA STANKIEWICZ
„ROZBITE TCHNIENIA/ SHATTERING BREATHS”

PROJEKT DO WYSTAWY
W PAWILONIE POLSKIM NA 61. MIĘDZYNARODOWEJ WYSTAWIE
SZTUKI W WENECJI W 2026 ROKU

110.901

Bogumił Książek, Anna Stankiewicz

Shattering Breaths / Rozbite tchnienia

Soundtrack: Stanisław Bromboszcz

Pod wpływem dokumentalnych fotografii „szklanej mozaiki” **Anny Stankiewicz, Bogumił Książek** podjął się zadania dokonania pewnego „emocjonalnego zbliżenia” do zjawiska, które poprzez swój irracjonalizm wymyka się namacalności.

Latem 2024 roku w Krakowie wybuchła burzliwa dyskusja wokół zniszczenia mozaiki z ostatniego piętra Hotelu Forum. Zamknięty od dekad betonowy kolos nad Wisłą, symbol modernistycznych aspiracji i upadku PRL, stał się sceną dramatycznych wydarzeń. Wcześniej mało kto wiedział, że na najwyższym piętrze budynku istniała szklana instalacja – ukryta, zapomniana, niewidzialna. Właśnie ona jest punktem wyjścia zgłoszonego przeze mnie projektu w Pawilonie Polskim na 61. Biennale Sztuki w Wenecji.

Bogumił Książek, malarz i autor przestrzennych instalacji, konstruuje wielowarstwową narrację opartą na micie utraty – destrukcji, która staje się aktem ujawnienia i nowym początkiem. Przywraca pamięć o zniszczonej mozaice przez pryzmat zmysłów: dźwięku, koloru, temperatury, światła i szklanych refleksów. Nie rekonstruuje oryginału, lecz tworzy jego synestetyczny rezonans, skłaniając ku refleksji nad przemocą ekonomii wobec kultury, twórczą mocą ruiny i tchnieniem jako symbolem obecności.

Mozaika z dmuchanego szkła zawierała w każdym z jej elementów oddechy hutników z ulicy Lipowej. Te tchnienia nieznanymi rzemieślników pozostały zamknięte w szklanych formach przez dekady, aż do dnia brutalnego rozbicia przez równie anonimowych dewastatorów.

Dla Książka moment pęknięcia nie jest końcem, lecz początkiem opowieści. Towarzyszący instalacji soundtrack oddaje chwilę kruszenia szkła i symbolicznego uwolnienia uwięzionych oddechów.

Przestrzeń pawilonu dzieli wijący się niczym gad, podwieszony nad ziemią lustrzany obiekt, wyznaczając **swoja kubatura przejścia i zaułki**. W momencie zbliżania się do niego zieleń od spodu ciepłym powietrzem. Ciepło jest pobierane spod sufitu, a nie wytwarzane sztucznie. Ten strumień odzyskanego ciepła równoważy akt dewastacji. Próbuje przywołać nie tylko formę i sens, ale też energię, którą zużyto przed laty w hucie szkła. Instalacja, odpowiedzialnie bazując na recyklingu i odzysku ciepła, afirmuje relację między materią i pamięcią

Na podłodze pod lustrzanym „gadem” rozpościera się jego ślad, barwny pas z potłuczonych kawałków szkła, poddanych deformacji w Hucie z Lipowej. Odłamki szkła wydają się unosić ku górze, jakby poruszone ciepłym powietrzem wracały do swojego pierwotnego kształtu, do tchnienia.

Na ścianach wiszą dwie prace malarskie podejmujące wątek powietrza zamieniającego się w formę. W ostatniej części ekspozycji, za sprawą wielkoformatowych fotografii przepadłej mozaiki, pojawia się postać jej autorki, Krystyny Strochackiej-Zgud, zapomnianej choć wybitnej projektantki, twórczyni wielu ikonicznych dekoracji okresu PRL. Fotografie Stankiewicz były kluczowym dowodem w medialnej aferze w roku 2024, i odegrały istotną rolę w debacie o ochronie dziedzictwa modernizmu w Polsce.

Prezentacja jest hołdem nie tylko dla Strochackiej-Zgud, lecz także dla wszystkich anonimowych twórców mozaiki, w szczególności hutników. **Rozbite tchnienia** to opowieść o kruchości dziedzictwa, pamięci ciała i kolizji pomiędzy lokalnym a globalnym porządkiem. Wpisuje się w uniwersalny namysł nad losem modernistycznych ruin, przestrzeni wypieranej pamięci, niszczonych przez mechanizmy rynkowe, czy rozwój turystyki. Jest próbą odzyskania sensu w tym co niewidzialne i pozornie utracone – w tchnieniu, które przetrwało rozbitcie.

Bogumił Książek, Anna Stankiewicz

Shattering Breaths

Soundtrack: Stanisław Bromboszcz

Bogumił Książek was inspired by Anna Stankiewicz's documentary photographs of the "glass mosaic" to create an emotional approximation to a phenomenon that escapes tangibility. In 2024, a heated discussion erupted in Krakow regarding the destruction of glass mosaic on the top floor of the Forum Hotel. Closed for decades, the concrete colossus on the banks of the Vistula, a symbol of modernist aspirations and the decline of the People's Republic of Poland, became the scene of dramatic events. Previously, few people knew that there was a glass installation on the top floor of the building-hidden, forgotten and invisible. This is precisely the starting point of the project I have submitted for the Polish Pavilion at the 61st Venice Biennale of Art.

Książek constructs a multilayered narrative based on the myth of loss-destruction that becomes an act of disclosure and a new beginning. Through the prism of the senses - sound, colour, temperature, light and glass reflections - he restores the memory of the destroyed mosaic. Rather than reconstructing the original, he creates a synesthetic resonance, inviting reflection on the violence of economic systems toward culture, the creative power of ruins, and the breath as a metaphor of presence.

The blown-glass mosaic contained the breaths of the Linden Street glassworkers in each of its elements. The breaths of these craftsmen remained encased in glass for decades until they were shattered by equally anonymous destroyers. The accompanying soundtrack captures the moment of crushing glass and the symbolic release of the trapped breath.

The pavilion's interior is divided by a reptile-like, mirrored object suspended above the ground,

which creates passages and alleys. As you approach, warm air is breathed out from below. This heat is extracted from beneath the ceiling rather than being artificially generated. This stream of recycled heat offsets the act of devastation. It attempts to evoke not only form, but also the energy used up years ago in the glassworks. So, the idea behind the installation is all about recycling and recovering heat, and it's like a statement about how matter and memory are connected.

Reaching the floor, the mirrored 'reptile' stretches out, forming a colourful belt of broken glass shards, deformed at the Lipowa Ironworks. The shards of glass seem to float upwards, as if warm air moves them, returning to their original shape, to breathe.

Two paintings on the walls explore the theme of air turning into form. The large-format photographs of the lost mosaic, which are on display in the final part of the exhibition, reveal the figure of its author, Krystyna Strochacka-Zgud. This designer, who is both outstanding and forgotten, created many iconic decorations of the communist period. Stankiewicz's photographs played a key role in a media scandal in 2024 and were important in sparking debate about the protection of modernist heritage in Poland.

Shattering Breaths pays homage not only to Strochacka-Zgud, but also to the mosaic's many unnamed contributors-like the glassworkers. The showcase is a meditation on the fragility of heritage, the memory of the body, and the collision between the local and the global orders. It offers a universal reflection on the fate of modernist ruins, spaces of repressed memory, destroyed by market mechanisms or the development of tourism. It is an attempt to retrieve meaning from what is invisible and seemingly lost—in the breath that endures beyond shattering.

Rzuty aranżacji wystawy Bogumiła Książka i Anny Stankiewicz ROZBITE TCHNIENIA / SHATTERING BREATHS w Polskim Pawilonie w ramach 61. Międzynarodowego Biennale w Wenecji w 2026 roku.

1. Obiekt pokryty folią aluminiową zawierający instalację pompującą nagrzane powietrze z pod świetlika, tzw. gad/fabryka.
2. Ostatnie zdjęcia przed zniszczeniem mozaiki.
3. Prace malarskie na ścianie ekspozycyjnej.
4. Praca malarska.
5. Tablica z tekstami.
6. Rury transportujące gorące powietrze z pod świetlika.

